

Závěrečná řeč Václava Havla před soudem 21.2.1989

Václav Havel přenechal následující text Lidovým novinám. Ty však vyjdou až v příštím měsíci. Proto se jejich redakce rozhodla poskytnout jej agenturám už nyní.

Paní soudkyně,

k jednotlivým argumentům obžaloby jsem se dostatečně vyjádřil v průběhu přelíčení a vyšetřování, nebudu se tedy opakovat a shrnu své stanovisko: Domnívám se, že mi nebylo prokázáno ani podněcování, ani ztěžování výkonu pravomoci veřejného činitele. Považuji se tedy za nevinného a žádám, abych byl osvobozen. Rád bych se ale závěrem vyjádřil k jednomu aspektu celého případu, o němž dosud nebyla řeč. V obžalobě se říká, že jsem se snažil zastřít skutečný protistátní a protisocialistický charakter připravovaného shromáždění. Tímto tvrzením, které ostatně není a ani nemůže být ničím konkrétním doloženo, je mému jednání přisuzován politický cíl. To mne opravňuje k tomu, abych se zde i já zabýval chvíli politickou stránkou celé věci. Především musím konstatovat, že slova "protistátní" a "protisocialistický" už dávno ztratila jakýkoliv sémantický smysl, protože se během svého mnohaletého a zcela svévolného používání stala jen hanlivou nálepkou pro všechny občany, kteří jsou moci - ať už z jakýchkoli důvodů - nepohodlní, a to zcela bez ohledu na jejich politické smýšlení. V různých fázích svého života byli těmito slovy charakterizováni dokonce i tři generální tajemníci KSČ, Slánský, Husák a Dubček. Dnes jsou těmito epitety označovány Charta 77 a další nezávislé iniciativy, samozřejmě opět jen proto, že je vládě jejich působení nepříjemné a že cítí potřebu je nějak diskvalifikovat. Tomuto čistě jazykovému způsobu politického očernění se nevyhnula, jak patrně, ani má obžaloba.

Jaký je tedy skutečný politický smysl toho, co děláme. Charta 77 vznikla a působí jako neformální společenství, které se snaží sledovat, jak jsou v naší zemi respektována lidská práva a jak jsou dodržovány příslušné mezinárodní pakty, příp. ústava ČSSR. Dvanáct let Charta 77 upozorňuje státní orgány na vážné rozpory mezi přijatými závazky a společenskou praxí, dvanáct let poukazuje na různé nezdravé a krizové jevy, na porušování ústavních práv, na svévoli, nepořádky a nekompetentnost. Touto svou prací Charta vyjadřuje mínění značné části naší společnosti, jak mám příležitost se denně přesvědčovat. Dvanáct let nabízíme státní moci o těchto věcech dialog. Dvanáct let státní moc na naši iniciativu nereaguje a jen nás za ni zavírá a pronásleduje. Přitom sama dnes přiznává četné problémy, na které Charta poukazovala už před léty a které mohly být už dávno řešeny, kdyby byl k jejímu hlasu brán zřetel. Charta vždycky zdůrazňovala nenásilnost a zákonnost svého působení. Jejím programem nebylo a není organizovat pouliční nepokoje.

Nejednou jsem veřejně upozorňoval na to, že míra respektu k nekonformním a politicky jinak smýšlejícím občanům je ukazatelem míry respektu k veřejnému mínění vůbec. Nejednou jsem už řekl, že trvalá neúcta k pokojným projevům veřejného mínění může nakonec vyvolávat jen stále viditelnější a důraznější protesty společnosti. Nejednou jsem řekl, že nikomu nepomůže, bude-li vláda čekat na to, až začnou lidé demonstrovat a stávkovat, a že tomu všemu může snadno předejít věcným dialogem a dobrou vůlí slyšet i kritické hlasy.

Varovným úvahám tohoto druhu nebylo nasloucháno. A dnes tedy soudobá moc sklízí setbu svého vlastního pyšného postoje.

Přiznám se k jedné věci. V pondělí 16.1. jsem chtěl opustit Václavské náměstí ihned poté, co budou u sochy sv. Václava položeny květiny k uctění památky Jana Palacha. Setrval jsem tam nakonec přes hodinu hlavně proto, že jsem nevěřil svým vlastním očím. Stalo se totiž něco, co by mne bývalo ani ve snu nenapadlo. Zcela zbytečný zásah Bezpečnosti proti těm, kdo chtěli v tichosti a bez jakékoli publicity květiny k soše položit, vytvořil okamžitě ze zcela nahodilých chodců protestující dav. Uvědomil jsem si najednou, jak hluboká asi musí být občanská nespokojenost, když se toto mohlo stát.

Obžaloba cituje můj výrok na adresu státních orgánů, že situace je vážná. Řekl jsem našim představitelům dokonce, že je vážnější, než si myslí. 16. ledna jsem náhle pochopil, že je vážnější, než jsem si myslel já sám.

Jako občan, kterému záleží na tom, aby se naše země rozvíjela v míru a pokoji, pevně věřím, že si státní moc z toho, co se stalo, vezme konečně poučení a zahájí důstojný dialog se všemi složkami společnosti a nikoho nebude z tohoto dialogu vyřazovat tím, že ho bude označovat za antisocialistu. Pevně věřím, že se státní moc přestane konečně chovat k nezávislým iniciativám jako ošklivá dívka, která rozbíjí zrcadlo v domněni, že je vinno jejím vzhledem. Proto také pevně věřím, že nebudu znovu bezdůvodně odsouzen.

Poslední slovo Václava Havla:

Necítím se vinen, nemám tedy, čeho bych litoval, a budu-li potrestán, přijmu svůj trest jako oběť dobré věci, oběť, která je nicotná ve světle absolutní oběti Jana Palacha, jejíž výročí jsme si chtěli připomenout.

21.2.1989